

4. 4. 2. Občanská výchova

Charakteristika předmětu

Tento předmět se zaměřuje se na vytváření kvalit souvisejících s orientací žáků, s jejich začleňováním do různých společenských vztahů. Napomáhá k pochopení vlastního jednání, sebepoznání a poznání jiných lidí. Seznamuje žáky s hospodářským životem, s činností politických institucí a orgánů. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, učí je respektovat a uplatňovat principy a pravidla společného soužití a přebírat odpovědnost za své názory, chování a jejich důsledky.

Vzhledem k tomu, že 6. a 7. ročník a 8. a 9. ročník se vyučuje ve spojení, je učivo rozděleno do cyklu (I. a II. cyklus – 6. – 7. ročník, III. a IV. ročník – 8. – 9. ročník)

Klíčové kompetence

Výchovné a vzdělávací strategie uplatňované ve vyučovacím předmětu Občanská výchova

1. Kompetence k učení

Ve vyučovacím předmětu Občanská výchova využíváme pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí zejména strategie, které mají žákům umožnit:

- vyhledávat a třídit informace (práce s internetem, encyklopedie, publicistika)
- vytvářet si pohled zejména na společenské jevy
- umět se motivovat
- řešit problémy a plánovat samostatnou činnost
- rozlišit slovně i graficky důležité od méně důležitého
- roztrždit a seřadit informace
- formulovat závěry své práce a podat o ní zprávu
- umět závěry své práce vhodně použít v praxi

2. Kompetence k řešení problému

Ve vyučovacím předmětu Občanská výchova využíváme pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí zejména strategie, které mají žákům umožnit:

- obhájit svá vystoupení ve skupině i před třídou
- vyhledávat informace k řešení
- svými slovy vystihnout problém a definovat ho
- posoudit výsledek řešení daného problému
- analyzovat i chybné řešení -) poučit se
- vyhledávat informace vhodné k řešení sociálních, společenských problémů

3. Kompetence komunikativní

Ve vyučovacím předmětu Občanská výchova využíváme pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí zejména strategie, které mají žákům umožnit:

- formulovat a vyjadřovat své myšlenky a názory, vyjadřovat se výstižně
- a souvisle v písemném i ústním projevu
- umět pracovat s různými typy materiálů, textů apod.
- podat zprávu (referát), referovat o zadaném úkolu
- popsat danou situaci
- vhodně pojmenovávat
- diskutovat, aktivně se dotazovat, dodržovat zásady diskuse
- kritizovat
- obhajovat své názory a zdůvodňovat je
- naslouchat vystoupení spolužáků, rozumět jím a vhodně na ně reagovat

4. Kompetence sociální a personální

Ve vyučovacím předmětu Občanská výchova využíváme pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí zejména strategie, které mají žákům umožnit:

- řídit a organizovat činnost ostatních dětí ve skupině
- chápat důležitost spolupráce
- spolupracovat ve skupině
- uplatňovat své znalosti ve prospěch skupiny
- ovládat a řídit svoje jednání a chování – práce ve skupině
- navozovat příjemnou atmosféru v kolektivu
- čerpat informace a poučení z toho, co dělají ostatní
- respektovat své spolužáky a učitele
- chápat důležitost harmonie mezi náboženským, kulturním a rasovým aspektem
- chápat důležitost vzájemné tolerance a pochopení
- poskytnout pomoc nebo o ni požádá
- vyjadřovat své názory a obhájit je

5. Kompetence občanské

Ve vyučovacím předmětu Občanská výchova využíváme pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí zejména strategie, které mají žákům umožnit:

- uplatňovat své vědomosti a zkušenosti při kontaktu s ostatními
- odhadnout své možnosti
- odhadnout adekvátní chování v dané situaci
- vnímat kulturu a tradice, respektuje je
- respektovat ostatní, vcítit se do situace druhých
- chápat základní principy – zákony, společenské normy, respektovat je
- uvědomovat si úctu a respekt ke státním symbolům
- zvládat základní životní potřeby
- napláňovat drobné akce a navrhnout postup
- respektovat názory ostatních

6. Kompetence pracovní

Ve vyučovacím předmětu Občanská výchova využíváme pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí zejména strategie, které mají žákům umožnit:

- plánovat a organizovat své pracovní činnosti
- spolupracovat s ostatními
- přijmout „zdravou „kritiku
- určit priority
- zodpovědně plnit svoji pracovní roli ve skupině
- nevyhýbat se zodpovědnosti

6. ROČNÍK - DOTACE: 1, POVINNÝ

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

- **snaží se o pochopení problému ve škole i mimo ni**
 - snaží se svými slovy vystihnout problém a definovat ho
 - pokouší se pochopit podstatu problému
- **uvědomí si problém**
 - je schopen rozpoznat problémovou situaci
 - rozliší závažnost problému
- **snaží se problém řešit samostatně**
 - při řešení problémů projevuje samostatnost
 - využívá minimálně pomoc učitele nebo spolužáků
- **vlastní pokrok využívá při řešení obdobných situací**
 - uvědomuje si vlastní zlepšování
 - svoje úspěchy aplikuje na obdobné situace
- **přemýšlí o možných variantách řešení**
 - zvažuje různé způsoby řešení
 - analyzuje vhodnost jejich použití
 - dokáže analyzovat i chybné řešení - poučí se
- **na základě vlastních zkušeností vybere vhodnou variantu řešení**
 - zvolí vhodný způsob řešení přiměřeně věku a schopnostem
- **na základě svých zkušeností objevuje další varianty řešení**
 - pomocí svých zkušeností navrhuje různé postupy k řešení problémů
- **případným nezdarem se nenechá odradit a pokračuje v hledání konečného řešení**
 - nenechá se zastavit případným neúspěchem a snaží se nalézt vhodné řešení
- **vzhledem ke svému věku je schopen z dostupných zdrojů získat potřebné informace**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže najít potřebné informace
 - využívá pomoci zkušenějších
- **dokáže využít již dříve nabyté zkušenosti**
 - čerpá ze svých zkušeností
- **je schopen prakticky posoudit, zda navrhovaná řešení jsou správná**
 - v praxi obhájí správnost řešení
- **přiměřeně svému věku využívá logické, matematické a empirické postupy**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže logicky přemýšlet
- **učí se být zodpovědný za svá rozhodnutí**
 - je si vědom odpovědnosti za své činy
- **posuzuje a hodnotí výsledky svých činů**
 - uvědomí si důsledky svých činů
 - dokáže si je obhájit nebo se z nich poučit
- **učí se kritickému myšlení**
 - snaží se zvládnout kritické myšlení
- **o svých rozhodnutích přemýšlí a je schopen je obhájit**
 - zamýšlí se nad svými rozhodnutími a dokáže si je obhájit před druhými
- **KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ**
- **učí se pozitivnímu postoji k sobě samému**
 - vytváří si schopnosti pro utváření zdravého sebehodnocení
- **učí se sebeovládání**
 - učí se zvládat vlastní emoce
- **aktivně se zapojuje do práce ve skupině**
 - zastává zodpovědně svoji roli ve skupině

- **podílí se na vytváření pravidel skupinové práce**
 - uvědomuje si důležitost dodržování určitých pravidel ve skupině
 - postupně sestavuje pravidla pro společnou činnost a zároveň je schopen je i respektovat
- **uplatňuje své poznatky k dosažení co nejlepšího výsledku společné práce**
 - aktivně napomáhá k vytváření co nejlepších výsledků týmové práce
- **navozuje příjemnou atmosféru v kolektivu**
 - svým jednáním a chováním se snaží vytvářet přátelskou atmosféru
- **dodržuje zásady slušného chování v mezilidských vztazích**
 - udržuje pracovní atmosféru ve skupině a uplatňuje v ní zásady slušného chování
- **je schopen poskytnout pomoc a požádat o ni**
 - v případě potřeby pomůže nebo je schopen o pomoc požádat
- **zapojuje se do diskuse**
 - účastní se diskuse
- **učí se spolupracovat**
 - uvědomuje si pozitiva spolupráce
- **respektuje názory ostatních a čerpá z nich poučení**
 - vnímá názory druhých a snaží se je použít pro vlastní sebezdokonalování

KOMPETENCE PRACOVNÍ

- **výsledky práce hodnotí v souladu se zadanými požadavky**
 - výsledky práce posuzuje na základě zadaných požadavků
- **uvědomuje si potřebu hodnotit výsledky své práce i z hlediska obecných norem**
 - závěry práce posuzuje z hlediska obecně platných pravidel

KOMPETENCE K UČENÍ

- **naplňuje a zorganizuje si dílčí kroky k dosažení vytyčeného cíle**
 - v bodech si připraví postup vedoucí k dosažení úkolů
 - je schopen vytvořit si osnovu
 - předem se seznámí s možnostmi dosažení cílů
- **rozezná slovně i graficky důležité od méně důl.**
 - přiměřeně věku zvládne udělat výpisky, výtah z textu
 - vhodně graficky zdůrazní nejdůležitější informace (podtržením, barevně,...)
 - vybere nejdůležitější informace z mluveného projevu
 - vlastními slovy shrne nejdůl. informace
- **seznámí se s užívanými znaky, termíny a symboly**
 - postupně se seznamuje s běžně užívanými znaky, termíny a symboly v jednotlivých předmětech
- **vhodně je aplikuje v praxi**
 - dokáže je využít v úlohách a v praxi
- **vyhledává v různých pramenech potřebné inf.**
 - najde potřebné informace v různých inf. zdrojích (internet, encyklopedie, výukové programy, odborné časopisy, učebnice,...)
- **využívá je efektivně v další práci**
 - dokáže uplatnit získané informace v další činnosti
 - porovnává vhodnost použití informací z různých zdrojů

- **vyhledané inf. třídí dle důležitosti a je schopen je logicky propojit**
 - samostatně nebo ve spolupráci s ostatními spolužáky dokáže informace roztrždit a seřadit podle důležitosti a využitelnosti
 - vytvoří z nich souvislý text
- **pokouší se motivovat sám sebe k dalšímu vzdělávání**
 - zhodnotí význam dalšího vzdělávání pro svůj vlastní rozvoj
 - pokusí se stanovit si svůj cíl
- **využívá závěry své práce v praxi**
 - teorii aplikuje v praktických úlohách (pokusech)
 - porovnává souvislosti výsledků své školní práce v různých oblastech
- **uvědomí si vlastní vývoj a nedostatky**
 - dokáže rozeznat vlastní pokrok
 - pokusí se zvážit své nedostatky a najít cestu k jejich odstranění
- **hledá další cesty k osobnímu rozvoji**
 - uvědomuje si rezervy, které má
- **komplexně pohlíží na problém**
 - vytváří si komplexní pohled na přírodní, společenské a kulturní jevy
- **uvědomuje si věci v širších souvislostech**
 - pokouší se dát získané informace do souvislostí s ostatními obory
 - používá dříve naučenou látku (pojmy, pravidla) při zpracování nového učiva
- **uvědomuje si použitelnost získaných inf. v praktickém životě**
 - zamýšlí se nad možností využití získaných informací v praxi
- **využívá získané poznatky**
 - snaží se závěry své práce využít v praxi

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

- **osvojuje si zásady diskuse**
 - učí se zásadám, které je nutno dodržovat při diskusi
- **snaží se obhájit svůj názor na základě vhodných argumentů**
 - svými názory a argumenty ovlivňuje pozitivně průběh diskuse
 - pokouší se své názory zdůvodnit
- **osvojené komunikativní dovednosti používá k vytváření vztahů**
 - díky svému komunikačnímu umu dokáže navázat vztah
 - získané dovednosti se snaží používat k budování pozitivních vztahů
- **získané dovednosti aplikuje v běžném životě**
 - získané dovednosti zhodnotí v běžném životě
- **orientuje se v různých informačních zdrojích**
 - vyhledává informace z různých zdrojů
 - používá i nové zdroje informací a učí se s nimi pracovat
- **vhodně reaguje na různé komunikační prostředky**
 - vnímá běžně užívaná gesta a signály
 - adekvátně na ně reaguje
- **komunikační prostředky využívá ke svému dalšímu rozvoji**
 - svůj osobnostní růst podporuje využíváním různých komunikačních prostředků
- **pracuje s internetem**
 - zvládá práci s internetem
- **získané informace z různých zdrojů užívá ke komunikaci s okolním světem**
 - na základě získaných informací komunikuje s okolím

- **je schopen naslouchat a porozumět druhým**
 - dokáže vyslechnout ostatní
 - je schopen empatie
- **adekvátně reaguje**
 - jeho reakce na projevy ostatních jsou adekvátní a přiměřené věku
- **pokouší se logicky formulovat a vyjádřit své myšlenky**
 - řadí a vyjadřuje své myšlenky, ústně i písemně
- **snaží se o výstižný, kultivovaný a souvislý projev**
 - volí vhodné výrazy
 - snaží se souvisle a kultivovaně vyjadřovat

KOMPETENCE OBČANSKÉ

- **uvědomuje si důležitost a význam zákonů a společenských norem**
 - rozeznává základní principy právního systému i společenských norem, svá práva i povinnosti z nich vyplývající
- **orientuje se ve svých právech a povinnostech**
 - vysvětlí význam zákonů a společenských norem pro život ve společnosti
 - dodržuje školní řád
- **je schopen přijímat názory druhých**
 - chápe důležitost tolerance a pochopení
 - uznává právo ostatních na vlastní názor
- **učí se empatii**
 - vytváří si schopnost vcítit se
- **adekvátně reaguje na danou situaci**
 - přiměřeně věku vhodně posoudí danou situaci
- **je schopen podle svých možností poskytnout pomoc**
 - v rámci svých možností se pokusí pomoci
- **zodpovědně řeší krizové situace**
 - navrhne řešení krizové situace
 - zná důležitá telefonní čísla
 - přiměřeně věku zvládá krizové situace
 - podle svých možností poskytne první pomoc
- **staví se negativně k hrubému zacházení vůči sobě i ostatním**
 - vystupuje proti jakékoliv formě násilí
 - zastává se slabších spolužáků
 - odmítá hrubé jednání
- **vhodným způsobem čelí fyzickému i psychickému násilí**
 - dokáže se bránit násilí namířenému nejen proti sobě, ale i proti ostatním
 - uvědomuje si postupy, kterými je třeba řešit případné fyzické či psychické násilí
- **uvědomuje si důležitost našich tradic a kulturního i historického dědictví**
 - vnímá pozitivně kulturu a tradice
 - chápe hodnotu tradic a kulturního i historického dědictví našeho národa
- **má kladný vztah k umění**
 - vytváří si pozitivní přístup k umění
- **orientuje se v základních ekologických a environmentálních problémech**
 - uvědomuje si současné ekologické a environmentální problémy a důležitost jejich řešení
- **přispívá k ochraně životního prostředí**
 - chrání životní prostředí

- **aktivně se zúčastňuje kulturních akcí**
 - zapojuje se do společenského života
 - účastní se různých kulturních akcí odpovídajícím jeho věku
- **aktivně se zapojuje do sportovních akcí**
 - zapojuje se do sportovního života
 - účastní se různých sportovních akcí odpovídajícím jeho věku

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI	
výstupy	učivo
• objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání <u>Školní výstupy</u> Žák: - se seznamuje se státními symboly, učí se pojmu vlasti a vlastenectví - snaží se vyhledávat významné osobnosti státu • rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu <u>Školní výstupy</u> Žák: - snaží se pochopit důležitost vztahu k vlasti - vysvětlí rozdíl mezi vlastenectvím a nacionalismem • kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí <u>Školní výstupy</u> Žák: - seznamuje se s prostředky masové komunikace - snaží se o zjednodušenou orientaci v masmédiích - vybírá vhodná řešení negativních mezilidských vztahů • uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích <u>Školní výstupy</u> Žák: - zvládá základní zásady slušného chování - umí řešit konflikty vhodným způsobem • objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám	Státní symboly ČR Naše vlast – kulturní bohatství, tradice Občanský život – život v obci, naše obec Kultura jiných národů, kulturní odlišnosti Rozdíly mezi lidmi Lidská práva, tolerance Zásady první pomoci Rodina Škola

<u>Školní výstupy</u> Žák: - učí se rozpoznávat postavení lidí ve společnosti - pokouší se orientovat v různých lidských projevech a vybírat kladné • rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům nesnášenlivosti <u>Školní výstupy</u> Žák: - učí se rozpoznávat postavení lidí ve společnosti - pokouší se orientovat v různých lidských projevech a vybírat kladné	
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občan, občanská společnost a stát MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Kulturní difference, Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita, Princip sociálního smíru a solidarity MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Fungování a vliv médií ve společnosti OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Mezilidské vztahy VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané	
přesahy	
Do: RV (7. ročník): Vztahy a pravidla soužití v rodině, V (8. ročník): V partě a mezi přáteli TV (6. ročník): Sportovní hry, TV (6. ročník): Turistika a pobyt v přírodě Z: VL (5. ročník): Místo, kde žijeme, PČ (6. ročník): Úprava stolu a stolování, RV (7. ročník): Komunikace a společenské chování, RV (8. ročník): V partě a mezi přáteli	
ČLOVĚK JAKO JEDINEC	
výstupy	učivo
• objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života <u>Školní výstupy</u> Žák: - pokouší se vytvářet si své životní cíle a plány - učí se motivovat pro své další životní aktivity	Učební styly

pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občan, občanská společnost a stát OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy	
přesahy	
Do: VV (6. ročník): Uplatňování subjektivity, RV (6. ročník): Jak být sám sebou, RV (6. ročník): Zdravý způsob života, RV (7. ročník): Komunikace a společenské chování RV (7. ročník): Dospívání, TV (6. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, TV (6. ročník): Úpoly TV (6. ročník): Sportovní hry, TV (6. ročník): Gymnastika, TV (6. ročník): Rytmické a kondiční činnosti s hudbou, TV (6. ročník): Atletika, PČ (8. ročník): Sebepoznání Z: VV (6. ročník): Uplatňování subjektivity, RV (6. ročník): Dospívání, RV (7. ročník): Vztahy a pravidla soužití v rodině, P (8. ročník): Biologie člověka	
STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ	
výstupy	učivo
sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti <u>Školní výstupy</u> Žák: - na příkladech se pokusí vysvětlit zásady hospodárnosti - uvědomuje si některá rizika hospodaření s penězi a doloží je příklady z tisku - zformuluje vlastní způsoby zacházení s penězi a zamyslí se nad klady a zápory	Hospodaření – rozpočet domácnosti, úspory, investice, úvěry, splátkový prodej, leasing
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Fungování a vliv médií ve společnosti Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Komunikace, Kooperace a kompetice	

přesahy	
Do: M (8. ročník): Statistika, M (9. ročník): Opakování a upevnění učiva z nižších ročníků M (9. ročník): Finanční matematika Z: VL (5. ročník): Lidé kolem nás, PČ (9. ročník): Rovnost příležitostí na trhu práce	
STÁT A PRÁVO	
výstupy	učivo
rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje hlavní typy a formy států - jejich základní rysy doloží na konkrétních příkladech rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a států <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvede jednotlivé složky státní moci ČR, jejich orgány a instituce - vyhledá pomocí informačních zdrojů jejich nejdůležitější úkoly - vyjmenuje příklady institucí a orgánů podílejících se na správě jednotlivých správních celků <u>Školní výstupy</u> Žák: - pomocí informačních zdrojů vyhledá dokumenty obsahující základní lidská práva a práva dětí a uvede některé příklady - uvědomuje si nejen svá práva, ale i povinnosti, respektuje zájmy ostatních - posoudí význam ochrany lidských práv a svobod a uvede příklady jejího porušování - orientuje se v základních pojmech dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvědomuje si nejen svá práva, ale i povinnosti, respektuje zájmy ostatních	Právní základy státu – znaky státu, typy a formy státu; státní občanství ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce, obrana státu Státní správa a samospráva – orgány a instituce státní správy a samosprávy, jejich úkoly Lidská práva – základní lidská práva, práva dítěte, jejich ochrana; úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech; poškozování lidských práv, šikana, diskriminace Právní řád České republiky – význam a funkce právního řádu, orgány právní ochrany občanů, soustava soudů; právní norma, předpis, publikování právních předpisů Protiprávní jednání – druhy a postihy protiprávního jednání včetně korupce, trestní postižitelnost; Právo v každodenním životě – význam právních vztahů; důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající;

pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Kulturní diference, Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita, Princip sociálního smíru a solidarity OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy, Komunikace, Kooperace a kompetice	
přesahy	
Do: D (6. ročník): Antika, D (8. ročník): Revoluce 18. a 19. století, D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. Století, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí, Z (9. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z: D (8. ročník): Revoluce 18. a 19. Století, PČ (9. ročník): Rovnost příležitostí na trhu práce PČ (9. ročník): Možnosti absolventa základní školy	
MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT	
výstupy	učivo
• uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje některé současné globální problémy - formuluje vlastní možnosti, jak ovlivnit globální problémy - posoudí jejich hlavní příčiny a zejména možné důsledky pro lidstvo • objasní souvislosti globálních a lokálních problémů <u>Školní výstupy</u> Žák: - porovná globální a lokální problémy	Porušování lidských práv Životní prostředí
pokrytí průřezových témat	
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Lidské vztahy OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy, Komunikace, Kooperace a kompetice VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA Lidské aktivity a problémy životního prostředí, Vztah člověka k prostředí	

přesahy
Do: D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z: OV (7. ročník): Člověk ve společnosti, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z (9. ročník): Společenské a hospodářské prostředí, D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. Století, D (9. ročník): První a druhá světová válka, D (9. ročník): Svět mezi válkami

7. ROČNÍK - DOTACE: 1, POVINNÝ

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

- **snaží se o pochopení problému ve škole i mimo ni**
 - snaží se svými slovy vystihnout problém a definovat ho
 - pokouší se pochopit podstatu problému
- **uvědomí si problém**
 - je schopen rozpoznat problémovou situaci
 - rozliší závažnost problému
- **snaží se problém řešit samostatně**
 - při řešení problémů projevuje samostatnost
 - využívá minimálně pomoc učitele nebo spolužáků
- **vlastní pokrok využívá při řešení obdobných situací**
 - uvědomuje si vlastní zlepšování
 - svoje úspěchy aplikuje na obdobné situace
- **přemýšlí o možných variantách řešení**
 - zvažuje různé způsoby řešení
 - analyzuje vhodnost jejich použití
 - dokáže analyzovat i chybné řešení - poučí se
- **na základě vlastních zkušeností vybere vhodnou variantu řešení**
 - zvolí vhodný způsob řešení přiměřeně věku a schopnostem
- **na základě svých zkušeností objevuje další varianty řešení**
 - pomocí svých zkušeností navrhuje různé postupy k řešení problémů
- **případným nezdarem se nenechá odradit a pokračuje v hledání konečného řešení**
 - nenechá se zastavit případným neúspěchem a snaží se nalézt vhodné řešení
- **vzhledem ke svému věku je schopen z dostupných zdrojů získat potřebné informace**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže najít potřebné informace
 - využívá pomoci zkušenějších
- **dokáže využít již dříve nabyté zkušenosti**
 - čerpá ze svých zkušeností
- **je schopen prakticky posoudit, zda navrhovaná řešení jsou správná**
 - v praxi obhájí správnost řešení
- **přiměřeně svému věku využívá logické, matematické a empirické postupy**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže logicky přemýšlet
- **učí se být zodpovědný za svá rozhodnutí**
 - je si vědom odpovědnosti za své činy
- **posuzuje a hodnotí výsledky svých činů**
 - uvědomí si důsledky svých činů
 - dokáže si je obhájit nebo se z nich poučit
- **učí se kritickému myšlení**
 - snaží se zvládnout kritické myšlení
- **o svých rozhodnutích přemýšlí a je schopen je obhájit**
 - zamýšlí se nad svými rozhodnutími a dokáže si je obhájit před druhými

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

- **učí se pozitivnímu postoji k sobě samému**
 - vytváří si schopnosti pro utváření zdravého sebehodnocení
- **učí se sebeovládání**
 - učí se zvládat vlastní emoce

- **aktivně se zapojuje do práce ve skupině**
 - zastává zodpovědně svoji roli ve skupině
- **podílí se na vytváření pravidel skupinové práce**
 - uvědomuje si důležitost dodržování určitých pravidel ve skupině
 - postupně sestavuje pravidla pro společnou činnost a zároveň je schopen je i respektovat
- **uplatňuje své poznatky k dosažení co nejlepšího výsledku společné práce**
 - aktivně napomáhá k vytváření co nejlepších výsledků týmové práce
- **navozuje příjemnou atmosféru v kolektivu**
 - svým jednáním a chováním se snaží vytvářet přátelskou atmosféru
- **dodržuje zásady slušného chování v mezilidských vztazích**
 - udržuje pracovní atmosféru ve skupině a uplatňuje v ní zásady slušného chování
- **je schopen poskytnout pomoc a požádat o ni**
 - v případě potřeby pomůže nebo je schopen o pomoc požádat
- **zapojuje se do diskuse**
 - účastní se diskuse
- **učí se spolupracovat**
 - uvědomuje si pozitiva spolupráce
- **respektuje názory ostatních a čerpá z nich poučení**
 - vnímá názory druhých a snaží se je použít pro vlastní sebezdokonalování

KOMPETENCE PRACOVNÍ

- **výsledky práce hodnotí v souladu se zadanými požadavky**
 - výsledky práce posuzuje na základě zadaných požadavků
- **uvědomuje si potřebu hodnotit výsledky své práce i z hlediska obecných norem**
 - závěry práce posuzuje z hlediska obecně platných pravidel

KOMPETENCE K UČENÍ

- **naplňuje a zorganizuje si dílčí kroky k dosažení vytyčeného cíle**
 - v bodech si připraví postup vedoucí k dosažení úkolů
 - je schopen vytvořit si osnovu
 - předem se seznámí s možnostmi dosažení cílů
- **rozezná slovně i graficky důležité od méně důležitého**
 - přiměřeně věku zvládne udělat výpisky, výtah z textu
 - vhodně graficky zdůrazní nejdůležitější informace (podtržením, barevně,...)
 - vybere nejdůležitější informace z mluveného projevu
 - vlastními slovy shrne nejdůležitější informace
- **seznámí se s užívanými znaky, termíny a symboly**
 - postupně se seznamuje s běžně užívanými znaky, termíny a symboly v jednotlivých předmětech
- **vhodně je aplikuje v praxi**
 - dokáže je využít v úlohách a v praxi
- **vyhledává v různých pramenech potřebné informace**
 - najde potřebné informace v různých informačních zdrojích (internet, encyklopedie, výukové programy, odborné časopisy, učebnice,...)
- **využívá je efektivně v další práci**
 - dokáže uplatnit získané informace v další činnosti
 - porovnává vhodnost použití informací z různých zdrojů

- **vyhledané informace třídí dle důležitosti a je schopen je logicky propojit**
 - samostatně nebo ve spolupráci s ostatními spolužáky dokáže informace roztrždit a seřadit podle důležitosti a využitelnosti
 - vytvoří z nich souvislý text
- **pokouší se motivovat sám sebe k dalšímu vzdělávání**
 - zhodnotí význam dalšího vzdělávání pro svůj vlastní rozvoj
 - pokusí se stanovit si svůj cíl
- **využívá závěry své práce v praxi**
 - teorii aplikuje v praktických úlohách (pokusech)
 - porovnává souvislosti výsledků své školní práce v různých oblastech
- **uvědomí si vlastní vývoj a nedostatky**
 - dokáže rozeznat vlastní pokrok
 - pokusí se zvážit své nedostatky a najít cestu k jejich odstranění
- **hledá další cesty k osobnímu rozvoji**
 - uvědomuje si rezervy, které má
- **komplexně pohlíží na problém**
 - vytváří si komplexní pohled na přírodní, společenské a kulturní jevy
- **uvědomuje si věci v širších souvislostech**
 - pokouší se dát získané informace do souvislostí s ostatními obory
 - používá dříve naučenou látku (pojmy, pravidla) při zpracování nového učiva
- **uvědomuje si použitelnost získaných informací v praktickém životě**
 - zamýšlí se nad možností využití získaných informací v praxi
- **využívá získané poznatky**
 - snaží se závěry své práce využít v praxi

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

- **osvojuje si zásady diskuse**
 - učí se zásadám, které je nutno dodržovat při diskusi
- **snaží se obhájit svůj názor na základě vhodných argumentů**
 - svými názory a argumenty ovlivňuje pozitivně průběh diskuse
 - pokouší se své názory zdůvodnit
- **osvojené komunikativní dovednosti používá k vytváření vztahů**
 - díky svému komunikačnímu umu dokáže navázat vztah
 - získané dovednosti se snaží používat k budování pozitivních vztahů
- **získané dovednosti aplikuje v běžném životě**
 - získané dovednosti zhodnotí v běžném životě
- **orientuje se v různých informačních zdrojích**
 - vyhledává informace z různých zdrojů
 - používá i nové zdroje informací a učí se s nimi pracovat
- **vhodně reaguje na různé komunikační prostředky**
 - vnímá běžně užívaná gesta a signály
 - adekvátně na ně reaguje
- **komunikační prostředky využívá ke svému dalšímu rozvoji**
 - svůj osobnostní růst podporuje využíváním různých komunikačních prostředků
- **pracuje s internetem**
 - zvládá práci s internetem
- **získané informace z různých zdrojů užívá ke komunikaci s okolním světem**
 - na základě získaných informací komunikuje s okolím

- **je schopen naslouchat a porozumět druhým**
 - dokáže vyslechnout ostatní
 - je schopen empatie
- **adekvátně reaguje**
 - jeho reakce na projevy ostatních jsou adekvátní a přiměřené věku
- **pokouší se logicky formulovat a vyjádřit své myšlenky**
 - řadí a vyjadřuje své myšlenky, ústně i písemně
- **snaží se o výstižný, kultivovaný a souvislý projev**
 - volí vhodné výrazy
 - snaží se souvisle a kultivovaně vyjadřovat

KOMPETENCE OBČANSKÉ

- **uvědomuje si důležitost a význam zákonů a společenských norem**
 - rozeznává základní principy právního systému i společenských norem, svá práva i povinnosti z nich vyplývající
- **orientuje se ve svých právech a povinnostech**
 - vysvětlí význam zákonů a společenských norem pro život ve společnosti
 - dodržuje školní řád
- **je schopen přijímat názory druhých**
 - chápe důležitost tolerance a pochopení
 - uznává právo ostatních na vlastní názor
- **učí se empatii**
 - vytváří si schopnost vcítit se
- **adekvátně reaguje na danou situaci**
 - přiměřeně věku vhodně posoudí danou situaci
- **je schopen podle svých možností poskytnout pomoc**
 - v rámci svých možností se pokusí pomoci
- **zodpovědně řeší krizové situace**
 - navrhne řešení krizové situace
 - zná důležitá telefonní čísla
 - přiměřeně věku zvládá krizové situace
 - podle svých možností poskytne první pomoc
- **staví se negativně k hrubému zacházení vůči sobě i ostatním**
 - vystupuje proti jakékoliv formě násilí
 - zastává se slabších spolužáků
 - odmítá hrubé jednání
- **vhodným způsobem čelí fyzickému i psychickému násilí**
 - dokáže se bránit násilí namířenému nejen proti sobě, ale i proti ostatním
 - uvědomuje si postupy, kterými je třeba řešit případné fyzické či psychické násilí
- **uvědomuje si důležitost našich tradic a kulturního i historického dědictví**
 - vnímá pozitivně kulturu a tradice
 - chápe hodnotu tradic a kulturního i historického dědictví našeho národa
- **má kladný vztah k umění**
 - vytváří si pozitivní přístup k umění
- **orientuje se v základních ekologických a environmentálních problémech**
 - uvědomuje si současné ekologické a environmentální problémy a důležitost jejich řešení
- **přispívá k ochraně životního prostředí**
 - chrání životní prostředí

- **aktivně se zúčastňuje kulturních akcí**
 - zapojuje se do společenského života
 - účastní se různých kulturních akcí odpovídajícím jeho věku
- **aktivně se zapojuje do sportovních akcí**
 - zapojuje se do sportovního života
 - účastní se různých sportovních akcí odpovídajícím jeho věku

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI	
výstupy	učivo
• rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu <u>Školní výstupy</u> Žák: - snaží se pochopit důležitost vztahu k vlasti - vysvětlí rozdíl mezi vlastenectvím a nacionalismem • kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí <u>Školní výstupy</u> Žák: - seznamuje se s prostředky masové komunikace - snaží se o zjednodušenou orientaci v masmédiích - vybírá vhodná řešení negativních mezilidských vztahů • uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích <u>Školní výstupy</u> Žák: - zvládá základní zásady slušného chování - umí řešit konflikty vhodným způsobem • objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám <u>Školní výstupy</u> Žák: - učí se rozpoznávat postavení lidí ve společnosti - pokouší se orientovat v různých lidských projevech a vybírat kladné • rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům nesnášenlivosti	Naše obec – kulturní instituce Světová náboženství Projevy nesnášenlivosti, tolerance Prostředky komunikace Sociální skupiny Pravidla slušného chování, komunikace mezi lidmi Ochrana za mimořádných událostí

<u>Školní výstupy</u> Žák: - učí se rozpoznávat postavení lidí ve společnosti - pokouší se orientovat v různých lidských projevech a vybírat kladné	
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občan, občanská společnost a stát MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Kulturní difference, Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita, Princip sociálního smíru a solidarity MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Fungování a vliv médií ve společnosti OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Mezilidské vztahy VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané	
přesahy	
Do: OV (9. ročník): Mezinárodní vztahy, globální svět, RV (8. ročník): V partě a mezi přáteli, TV (7. ročník): Sportovní hry, TV (7. ročník): Turistika a pobyt v přírodě Z: PČ (6. ročník): Úprava stolu a stolování, PČ (7. ročník): Úprava stolu a stolování RV (7. ročník): Komunikace a společenské chování, RV (8. ročník): V partě a mezi přáteli	
ČLOVĚK JAKO JEDINEC	
výstupy	učivo
kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání <u>Školní výstupy</u> Žák: - seznamuje se s rozdíly v prožívání, myšlení a jednání člověka - snaží se o sebepoznání	Komunikace
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občan, občanská společnost a stát OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Poznávání lidí, Mezilidské vztahy	

přesahy	
Do: VV (7. ročník): Uplatňování subjektivity, VV (8. ročník): Uplatňování subjektivity, VV (9. ročník): Uplatňování subjektivity, TV (7. ročník): Sportovní hry, TV (7. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, TV (7. ročník): Rytmické a kondiční činnosti s hudbou, TV (7. ročník): Úpoly, TV (7. ročník): Atletika, TV (7. ročník): Gymnastika, TV (8. ročník): Sportovní hry, TV (8. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, TV (8. ročník): Rytmické a kondiční činnosti s hudbou, TV (8. ročník): Úpoly, TV (8. ročník): Atletika, TV (8. ročník): Gymnastika, TV (9. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, TV (9. ročník): Úpoly, TV (9. ročník): Sportovní hry, TV (9. ročník): Gymnastika, TV (9. ročník): Rytmické a kondiční činnosti s hudbou, TV (9. ročník): Atletika, PČ (8. ročník): Akční plánování PČ (8. ročník): Možnosti absolventa základní školy, PČ (8. ročník): Sebezpoznání	
STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ	
výstupy	učivo
rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, a způsoby jejich ochrany, uvede příklady Školní výstupy Žák: - posoudí důležitost výroby, obchodu a služeb - doloží příklady jejich vzájemné propojenosti rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, uvede jejich příklady Školní výstupy Žák: - vyjmenuje jednotlivé formy vlastnictví a doloží je příklady sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti Školní výstupy Žák: - na příkladech se pokusí vysvětlit zásady hospodárnosti - uvědomuje si některá rizika hospodaření s penězi a doloží je příklady z tisku - zformuluje vlastní způsoby zacházení s penězi a zamyslí se nad klady a zápory	Formy vlastnictví Peníze – formy placení Hospodaření – rozpočet státu, typy rozpočtu a jejich odlišnosti; význam daní

pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Fungování a vliv médií ve společnosti, Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Komunikace Kooperační a kompetice	
přesahy	
Do: M (8. ročník): Statistika, M (9. ročník): Opakování a upevnění učiva z nižších ročníků, M (9. ročník): Finanční matematika Z: VL (5. ročník): Lidé kolem nás, PČ (9. ročník): Rovnost příležitostí na trhu práce	
STÁT A PRÁVO	
výstupy	učivo
rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje hlavní typy a formy států - jejich základní rysy doloží na konkrétních příkladech rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a států <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvede jednotlivé složky státní moci ČR, jejich orgány a instituce - vyhledá pomoci informačních zdrojů jejich nejdůležitější úkoly - vyjmenuje příklady institucí a orgánů podílejících se na správě jednotlivých správních celků vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů <u>Školní výstupy</u> Žák: - rozezná důležitost voleb do zastupitelstev v demokratických státech - uvědomí si, jak mohou ovlivnit volební výsledky každodenní život	Právní základy státu – Ústava ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce, Principy demokracie – znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu; politický pluralismus, sociální dialog a jejich význam; význam a formy voleb do zastupitelstev Volební systém Protiprávní jednání – porušování předpisů v silničním provozu Právo v každodenním životě – základní práva spotřebitele; styk s úřady

• přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod <u>Školní výstupy</u> Žák: - pomocí informačních zdrojů vyhledá dokumenty obsahující základní lidská práva a práva dětí a uvede některé příklady - uvědomuje si nejen svá práva, ale i povinnosti, respektuje zájmy ostatních - posoudí význam ochrany lidských práv a svobod a uvede příklady jejího porušování - orientuje se v základních pojmech • dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování • diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje právní ustanovení, která se ho týkají, řídí se jimi a uvědomuje si důsledky jejich porušování	
MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT	
výstupy	učivo
• popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování <u>Školní výstupy</u> Žák: - posoudí vliv začlenění ČR do EU na občany - uvědomí si práva občanů ČR v rámci EU - uvede možné způsoby jejich uplatňování • uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje některé současné globální problémy	Globalizace – projevy, významné globální problémy Evropská integrace – podstata, význam, výhody; Evropská unie a ČR

- formuluje vlastní možnosti, jak ovlivnit globální problémy - posoudí jejich hlavní příčiny a zejména možné důsledky pro lidstvo • objasní souvislosti globálních a lokálních problémů <u>Školní výstupy</u> Žák: - porovná globální a lokální problémy	
pokrytí průřezových témat	
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Lidské vztahy OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy, Komunikace, Kooperace a kompetice VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA Lidské aktivity a problémy životního prostředí, Vztah člověka k prostředí	
přesahy	
Do: D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z: OV (7. ročník): Člověk ve společnosti, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z (9. ročník): Společenské a hospodářské prostředí, D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století D (9. ročník): První a druhá světová válka, D (9. ročník): Svět mezi válkami	

I. cyklus

Život v čase	✓ Čas ✓ Měření času ✓ Kalendář ✓ Čas svátků
Život v rodině	✓ Rodina má mnoho členů – rodina, rodokmen ✓ Rodina má mnoho podob – užší a širší rodina, náhradní rodina, podoby rodin ✓ Zvyklosti rodin – rodinný řád, rituály a zvyky v rodině, svatba, manželství, registrované partnerství ✓ Neshody v rodině – konflikt a jeho řešení, vzájemná komunikace
Život mezi lidmi	✓ Pravidla slušného chování – člověk tvor společenský ✓ Lidská práva ✓ Šikana, násilí na dětech ✓ Morálka x právo
Místo, kde žiji	✓ Domov ✓ Obec – obecní samospráva ✓ Kraj – samospráva kraje ✓ Sát – vznik, státní symboly ✓ Národnost ✓ Státní občanství ✓ Evropská unie ✓ OSN ✓ Ochrana přírody – konzumní x ekologický způsob života

II. cyklus

Člověk a společnost	✓ Dospívání – období života, dospívání, člověk jako osobnost ✓ Společenství lidí – život ve společnosti, společenské skupiny, řešení konfliktů ✓ Povinná školní docházka – život ve škole ✓ Způsoby komunikace, agresivita x asertivita ✓ Pravidla chování – právní normy, morální pravidla, společenská pravidla ✓ Důsledky porušování pravidel
Společenský systém	✓ Česká republika – demokratický stát, prezidenti v historii ✓ Národnostní menšiny, rasová nesnášenlivost ✓ Vlastenectví ✓ Lidská práva – základní, Všeobecná deklarace lidských práv, zvláštní lidská práva ✓ Právo x povinnost ✓ Porušování lidských práv, postihy za porušování
Kultura kolem nás	✓ Historické tradice – naši předkové ✓ Kultura a umění – kulturní rozmanitost, umění ✓ Společenská a kulturní zařízení, vhodné chování ✓ Masová kultura ✓ Kulturní bohatství ✓ Globální společenské x ekologické problémy, jejich souvislost
Ekonomie	✓ Vlastnictví, majetek ✓ Zdraví – nejcennější bohatství

	✓ Peníze – hospodaření s penězi ✓ Rozpočet – druhy rozpočtu
Obrana státu	✓ Povinnosti občana ✓ Ozbrojené síly – Armáda ČR ✓ NATO, zahraniční mise

8. ROČNÍK - DOTACE: 1, POVINNÝ

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

- **snaží se o pochopení problému ve škole i mimo ni**
 - snaží se svými slovy vystihnout problém a definovat ho
 - pokouší se pochopit podstatu problému
- **uvědomí si problém**
 - je schopen rozpoznat problémovou situaci
 - rozliší závažnost problému
- **snaží se problém řešit samostatně**
 - při řešení problémů projevuje samostatnost
 - využívá minimálně pomoc učitele nebo spolužáků
- **vlastní pokrok využívá při řešení obdobných situací**
 - uvědomuje si vlastní zlepšování
 - svoje úspěchy aplikuje na obdobné situace
- **přemýšlí o možných variantách řešení**
 - zvažuje různé způsoby řešení
 - analyzuje vhodnost jejich použití
 - dokáže analyzovat i chybné řešení - poučí se
- **na základě vlastních zkušeností vybere vhodnou variantu řešení**
 - zvolí vhodný způsob řešení přiměřeně věku a schopnostem
- **na základě svých zkušeností objevuje další varianty řešení**
 - pomocí svých zkušeností navrhuje různé postupy k řešení problémů
- **případným nezdarem se nenechá odradit a pokračuje v hledání konečného řešení**
 - nenechá se zastavit případným neúspěchem a snaží se nalézt vhodné řešení
- **vzhledem ke svému věku je schopen z dostupných zdrojů získat potřebné informace**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže najít potřebné informace
 - využívá pomoci zkušenějších
- **dokáže využít již dříve nabyté zkušenosti**
 - čerpá ze svých zkušeností
- **je schopen prakticky posoudit, zda navrhovaná řešení jsou správná**
 - v praxi obhájí správnost řešení
- **přiměřeně svému věku využívá logické, matematické a empirické postupy**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže logicky přemýšlet
- **učí se být zodpovědný za svá rozhodnutí**
 - je si vědom odpovědnosti za své činy
- **posuzuje a hodnotí výsledky svých činů**
 - uvědomí si důsledky svých činů
 - dokáže si je obhájit nebo se z nich poučit
- **učí se kritickému myšlení**
 - snaží se zvládnout kritické myšlení
- **o svých rozhodnutích přemýšlí a je schopen je obhájit**
 - zamýšlí se nad svými rozhodnutími a dokáže si je obhájit před druhými

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

- **učí se pozitivnímu postoji k sobě samému**
 - vytváří si schopnosti pro utváření zdravého sebehodnocení
- **učí se sebeovládání**
 - učí se zvládat vlastní emoce

- **aktivně se zapojuje do práce ve skupině**
 - zastává zodpovědně svoji roli ve skupině
- **podílí se na vytváření pravidel skupinové práce**
 - uvědomuje si důležitost dodržování určitých pravidel ve skupině
 - postupně sestavuje pravidla pro společnou činnost a zároveň je schopen je i respektovat
- **uplatňuje své poznatky k dosažení co nejlepšího výsledku společné práce**
 - aktivně napomáhá k vytváření co nejlepších výsledků týmové práce
- **navozuje příjemnou atmosféru v kolektivu**
 - svým jednáním a chováním se snaží vytvářet přátelskou atmosféru
- **dodržuje zásady slušného chování v mezilidských vztazích**
 - udržuje pracovní atmosféru ve skupině a uplatňuje v ní zásady slušného chování
- **je schopen poskytnout pomoc a požádat o ni**
 - v případě potřeby pomůže nebo je schopen o pomoc požádat
- **zapojuje se do diskuse**
 - účastní se diskuse
- **učí se spolupracovat**
 - uvědomuje si pozitiva spolupráce
- **respektuje názory ostatních a čerpá z nich poučení**
 - vnímá názory druhých a snaží se je použít pro vlastní sebezdokonalování

KOMPETENCE PRACOVNÍ

- **řeší problémové situace k rozvoji podnikatelského myšlení**
 - uvědomuje si pozitiva i negativa podnikatelské činnosti
- **chápe základní rysy podnikání**
 - orientuje se v základních rysech podnikání

KOMPETENCE K UČENÍ

- **naplňuje a zorganizuje si dílčí kroky k dosažení vytyčeného cíle**
 - v bodech si připraví postup vedoucí k dosažení úkolů
 - je schopen vytvořit si osnovu
 - předem se seznámí s možnostmi dosažení cílů
- **rozliší slovně i graficky důležité od méně důležitého**
 - přiměřeně věku zvládne udělat výpisky, výtah z textu
 - vhodně graficky zdůrazní nejdůležitější informace (podtržením, barevně,...)
 - vybere nejdůležitější informace z mluveného projevu
 - vlastními slovy shrne nejdůležitější informace
- **seznámí se s užívanými znaky, termíny a symboly**
 - postupně se seznamuje s běžně užívanými znaky, termíny a symboly v jednotlivých předmětech
- **vhodně je aplikuje v praxi**
 - dokáže je využít v úlohách a v praxi
- **vyhledává v různých pramenech potřebné informace**
 - najde potřebné informace v různých informačních zdrojích (internet, encyklopedie, výukové programy, odborné časopisy, učebnice,...)
- **využívá je efektivně v další práci**
 - dokáže uplatnit získané informace v další činnosti
 - porovnává vhodnost použití informací z různých zdrojů

- **vyhledané informace třídí dle důležitosti a je schopen je logicky propojit**
 - samostatně nebo ve spolupráci s ostatními spolužáky dokáže informace roztrždit a seřadit podle důležitosti a využitelnosti
 - vytvoří z nich souvislý text
- **pokouší se motivovat sám sebe k dalšímu vzdělávání**
 - zhodnotí význam dalšího vzdělávání pro svůj vlastní rozvoj
 - pokusí se stanovit si svůj cíl
- **využívá závěry své práce v praxi**
 - teorii aplikuje v praktických úlohách (pokusech)
 - porovnává souvislosti výsledků své školní práce v různých oblastech
- **uvědomí si vlastní vývoj a nedostatky**
 - dokáže rozeznat vlastní pokrok
 - pokusí se zvážit své nedostatky a najít cestu k jejich odstranění
- **hledá další cesty k osobnímu rozvoji**
 - uvědomuje si rezervy, které má
- **komplexně pohlíží na problém**
 - vytváří si komplexní pohled na přírodní, společenské a kulturní jevy
- **uvědomuje si věci v širších souvislostech**
 - pokouší se dát získané informace do souvislostí s ostatními obory
 - používá dříve naučenou látku (pojmy, pravidla) při zpracování nového učiva
- **uvědomuje si použitelnost získaných informací v praktickém životě**
 - zamýšlí se nad možností využití získaných informací v praxi
- **využívá získané poznatky**
 - snaží se závěry své práce využít v praxi

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

- **osvojuje si zásady diskuse**
 - učí se zásadám, které je nutno dodržovat při diskusi
- **snaží se obhájit svůj názor na základě vhodných argumentů**
 - svými názory a argumenty ovlivňuje pozitivně průběh diskuse
 - pokouší se své názory zdůvodnit
- **osvojené komunikativní dovednosti používá k vytváření vztahů**
 - díky svému komunikačnímu umu dokáže navázat vztah
 - získané dovednosti se snaží používat k budování pozitivních vztahů
- **získané dovednosti aplikuje v běžném životě**
 - získané dovednosti zhodnotí v běžném životě
- **orientuje se v různých informačních zdrojích**
 - vyhledává informace z různých zdrojů
 - používá i nové zdroje informací a učí se s nimi pracovat
- **vhodně reaguje na různé komunikační prostředky**
 - vnímá běžně užívaná gesta a signály
 - adekvátně na ně reaguje
- **komunikační prostředky využívá ke svému dalšímu rozvoji**
 - svůj osobnostní růst podporuje využíváním různých komunikačních prostředků
- **pracuje s internetem**
 - zvládá práci s internetem
- **získané informace z různých zdrojů užívá ke komunikaci s okolním světem**
 - na základě získaných informací komunikuje s okolím

- **je schopen naslouchat a porozumět druhým**
 - dokáže vyslechnout ostatní
 - je schopen empatie
- **adekvátně reaguje**
 - jeho reakce na projevy ostatních jsou adekvátní a přiměřené věku
- **pokouší se logicky formulovat a vyjádřit své myšlenky**
 - řadí a vyjadřuje své myšlenky, ústně i písemně
- **snaží se o výstižný, kultivovaný a souvislý projev**
 - volí vhodné výrazy
 - snaží se souvisle a kultivovaně vyjadřovat

KOMPETENCE OBČANSKÉ

- **uvědomuje si důležitost a význam zákonů a společenských norem**
 - rozeznává základní principy právního systému i společenských norem, svá práva i povinnosti z nich vyplývající
- **orientuje se ve svých právech a povinnostech**
 - vysvětlí význam zákonů a společenských norem pro život ve společnosti
 - dodržuje školní řád
- **je schopen přijímat názory druhých**
 - chápe důležitost tolerance a pochopení
 - uznává právo ostatních na vlastní názor
- **učí se empatii**
 - vytváří si schopnost vcítit se
- **adekvátně reaguje na danou situaci**
 - přiměřeně věku vhodně posoudí danou situaci
- **je schopen podle svých možností poskytnout pomoc**
 - v rámci svých možností se pokusí pomoci
- **zodpovědně řeší krizové situace**
 - navrhne řešení krizové situace
 - zná důležitá telefonní čísla
 - přiměřeně věku zvládá krizové situace
 - podle svých možností poskytne první pomoc
- **staví se negativně k hrubému zacházení vůči sobě i ostatním**
 - vystupuje proti jakékoliv formě násilí
 - zastává se slabších spolužáků
 - odmítá hrubé jednání
- **vhodným způsobem čelí fyzickému i psychickému násilí**
 - dokáže se bránit násilí namířenému nejen proti sobě, ale i proti ostatním
 - uvědomuje si postupy, kterými je třeba řešit případné fyzické či psychické násilí
- **uvědomuje si důležitost našich tradic a kulturního i historického dědictví**
 - vnímá pozitivně kulturu a tradice
 - chápe hodnotu tradic a kulturního i historického dědictví našeho národa
- **má kladný vztah k umění**
 - vytváří si pozitivní přístup k umění
- **orientuje se v základních ekologických a environmentálních problémech**
 - uvědomuje si současné ekologické a environmentální problémy a důležitost jejich řešení
- **přispívá k ochraně životního prostředí**
 - chrání životní prostředí

- **aktivně se zúčastňuje kulturních akcí**
 - zapojuje se do společenského života
 - účastní se různých kulturních akcí odpovídajícím jeho věku
- **aktivně se zapojuje do sportovních akcí**
 - zapojuje se do sportovního života
 - účastní se různých sportovních akcí odpovídajícím jeho věku

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI	
výstupy	učivo
• rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu <u>Školní výstupy</u> Žák: - snaží se pochopit důležitost vztahu k vlasti - vysvětlí rozdíl mezi vlastenectvím a nacionalismem • kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí <u>Školní výstupy</u> Žák: - seznamuje se s prostředky masové komunikace - snaží se o zjednodušenou orientaci v masmédiích - vybírá vhodná řešení negativních mezilidských vztahů • uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích <u>Školní výstupy</u> Žák: - zvládá základní zásady slušného chování - umí řešit konflikty vhodným způsobem • objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám <u>Školní výstupy</u> Žák: - učí se rozpoznávat postavení lidí ve společnosti - pokouší se orientovat v různých lidských projevech a vybírat kladné	Média Řešení konfliktů

rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům nesnášenlivosti <u>Školní výstupy</u> Žák: - učí se rozpoznávat postavení lidí ve společnosti - pokouší se orientovat v různých lidských projevech a vybírat kladné	
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občan, občanská společnost a stát MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Kulturní difference, Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita, Princip sociálního smíru a solidarity MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Fungování a vliv médií ve společnosti OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Mezilidské vztahy VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané	
přesahy	
Do: OV (9. ročník): Mezinárodní vztahy, globální svět, RV (8. ročník): V partě a mezi přáteli TV (7. ročník): Sportovní hry, TV (7. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, Z: PČ (6. ročník): Úprava stolu a stolování, PČ (7. ročník): Úprava stolu a stolování, RV (7. ročník): Komunikace a společenské chování, RV (8. ročník): V partě a mezi přáteli	
ČLOVĚK JAKO JEDINEC	
výstupy	učivo
posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvědomí si důležitost vlivu osobních vlastností na své životní cíle a plány - učí se ovládat svou vůli kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvědomí si důležitost vlivu osobních vlastností na své životní cíle a plány - učí se ovládat své jednání	Vnitřní svět člověka - sebepoznání a seberegulace, sebevědomí Podobnost a odlišnost lidí – prožívání, chování, vlastnosti, schopnosti Psychické procesy a stavy Osobní vlastnosti a rozvoj, vůle, charakter

• popíše, jak lze usměrňovat a kultivovat charakterové a volní vlastnosti, rozvíjet osobní přednosti, překonávat osobní nedostatky a přestovat zdravou sebedůvěru <u>Školní výstupy</u> Žák: - snaží se rozvíjet své charakterové a volní vlastnosti - učí se překonávat osobní nedostatky • objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života <u>Školní výstupy</u> Žák: - pokouší se vytvářet si své životní cíle a plány - učí se motivovat pro své další životní aktivity	
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občan, občanská společnost a stát OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Poznávání lidí, Mezilidské vztahy	
přesahy	
Do: VV (7. ročník): Uplatňování subjektivity, VV (8. ročník): Uplatňování subjektivity VV (9. ročník): Uplatňování subjektivity, TV (7. ročník): Sportovní hry, TV (7. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, TV (7. ročník): Rytmické a kondiční činnosti s hudbou, TV (7. ročník): Úpoly, TV (7. ročník): Atletika, TV (7. ročník): Gymnastika, TV (8. ročník): Sportovní hry, TV (8. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, TV (8. ročník): Rytmické a kondiční činnosti s hudbou, TV (8. ročník): Úpoly, TV (8. ročník): Atletika, TV (8. ročník): Gymnastika, TV (9. ročník): Turistika a pobyt v přírodě, TV (9. ročník): Úpoly, TV (9. ročník): Sportovní hry, TV (9. ročník): Gymnastika, TV (9. ročník): Rytmické a kondiční činnosti s hudbou, TV (9. ročník): Atletika, PČ (8. ročník): Akční plánování PČ (8. ročník): Možnosti absolventa základní školy, PČ (8. ročník): Sebepoznání	
STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ	
výstupy	učivo
• rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti <u>Školní výstupy</u> Žák: - posoudí důležitost výroby, obchodu a služeb - doloží příklady jejich vzájemné propojenosti	Principy tržního hospodářství – nabídka, poptávka, trh; tvorba ceny, inflace; podstata Banky a jejich služby – aktivní a pasivní operace, úročení, pojištění, produkty finančního trhu pro investování a pro získávání prostředků

• rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, a způsoby jejich ochrany, uvede příklady <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje jednotlivé formy vlastnictví a doloží je příklady • sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti <u>Školní výstupy</u> Žák: - na příkladech se pokusí vysvětlit zásady hospodárnosti - uvědomuje si některá rizika hospodaření s penězi a doloží je příklady z tisku - zformuluje vlastní způsoby zacházení s penězi a zamyslí se nad klady a zápory	
• na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení, uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty, vysvětlí jejich omezení • vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby nabízejí, vysvětlí význam úroku placeného a přijatého, uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje jednotlivé funkce banky a služby, které poskytuje • uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky a způsoby krytí deficitu	

na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu, objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny, na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH, popíše vliv inflace na hodnotu peněz <u>Školní výstupy</u> Žák: - pokusí se vysvětlit pojem trh, kupní síla atd. - objasní podstatu tržního hospodářství na příkladech chování kupujících a prodávajících	
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Fungování a vliv médií ve společnosti, Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Komunikace, Kooperace a kompetice	
přesahy	
Do: M (8. ročník): Statistika, M (9. ročník): Opakování a upevnění učiva z nižších ročníků M (9. ročník): Finanční matematika Z: VL (5. ročník): Lidé kolem nás, PČ (9. ročník): Rovnost příležitostí na trhu práce	
STÁT A PRÁVO	
výstupy	učivo
rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a států <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvede jednotlivé složky státní moci ČR, jejich orgány a instituce - vyhledá pomocí informačních zdrojů jejich nejdůležitější úkoly - vyjmenuje příklady institucí a orgánů podílejících se na správě jednotlivých správních celků	Politické strany Ústava ČR Právní vztah, právo a morálka Právo v každodenním životě – styk s úřady Orgány právní ochrany Protiprávní jednání – porušování práv k duševnímu vlastnictví

• vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů <u>Školní výstupy</u> Žák: - rozezná důležitost voleb do zastupitelstev v demokratických státech - uvědomí si, jak mohou ovlivnit volební výsledky každodenní život • přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod <u>Školní výstupy</u> Žák: - pomocí informačních zdrojů vyhledá dokumenty obsahující základní lidská práva a práva dětí a uvede některé příklady - uvědomuje si nejen svá práva, ale i povinnosti, respektuje zájmy ostatních - posoudí význam ochrany lidských práv a svobod a uvede příklady jejího porušování - orientuje se v základních pojmech • objasní význam právní úpravy důležitých vztahů - vlastnictví, pracovní poměr, manželství <u>Školní výstupy</u> Žák: - rozlišuje hmotné a duševní vlastnictví a chápe význam jejich ochrany - uvede příklady pracovních poměrů a podmínky jejich uzavření - pokusí se sepsat pracovní smlouvu na konkrétní místo - uvědomí si klady a zápory manželství - uvede, jak je právně ošetřeno manželství • uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy- osobní přeprava, koupě, oprava či pronájem věci <u>Školní výstupy</u> Žák: - popíše jednoduché právní úkony a dokáže je použít, uvědomuje si jejich důsledky	
---	--

- vyjmenuje příklady některých smluv a uvede jejich základní náležitosti • dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje právní ustanovení, která se ho týkají, řídí se jimi a uvědomuje si důsledky jejich porušování • rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje orgány právní ochrany občanů a pokusí se vysvětlit jejich úkoly - popíše jejich postup při postihování trestných činů • rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady • diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvědomí si protiprávní jednání a uvede konkrétní příklady - vysvětlí rozdíl mezi přestupkem a trestným činem a uvede konkrétní příklady	
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Kulturní difference, Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita, Princip sociálního smíru a solidarity OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy Komunikace, Kooperace a kompetice	
přesahy	
Do: D (6. ročník): Antika, D (8. ročník): Revoluce 18. a 19. století, D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí, Z (9. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z: D (8. ročník): Revoluce 18. a 19. století, PČ (9. ročník): Rovnost příležitostí na trhu práce PČ (9. ročník): Možnosti absolventa základní školy	

MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT	
výstupy	učivo
popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování <u>Školní výstupy</u> Žák: - posoudí vliv začlenění ČR do EU na občany - uvědomí si práva občanů ČR v rámci EU - uvede možné způsoby jejich uplatňování	Evropská unie
pokrytí průřezových témat	
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Lidské vztahy OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy Komunikace, Kooperace a kompetice VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané	
přesahy	
Do: D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z: OV (7. ročník): Člověk ve společnosti, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí Z (9. ročník): Společenské a hospodářské prostředí, D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století, D (9. ročník): První a druhá světová válka, D (9. ročník): Svět mezi válkami	

9. ROČNÍK - DOTACE: 1, POVINNÝ

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

- **snaží se o pochopení problému ve škole i mimo ni**
 - snaží se svými slovy vystihnout problém a definovat ho
 - pokouší se pochopit podstatu problému
- **uvědomí si problém**
 - je schopen rozpoznat problémovou situaci
 - rozliší závažnost problému
- **snaží se problém řešit samostatně**
 - při řešení problémů projevuje samostatnost
 - využívá minimálně pomoc učitele nebo spolužáků
- **vlastní pokrok využívá při řešení obdobných situací**
 - uvědomuje si vlastní zlepšování
 - svoje úspěchy aplikuje na obdobné situace
- **přemýšlí o možných variantách řešení**
 - zvažuje různé způsoby řešení
 - analyzuje vhodnost jejich použití
 - dokáže analyzovat i chybné řešení - poučí se
- **na základě vlastních zkušeností vybere vhodnou variantu řešení**
 - zvolí vhodný způsob řešení přiměřeně věku a schopnostem
- **na základě svých zkušeností objevuje další varianty řešení**
 - pomocí svých zkušeností navrhuje různé postupy k řešení problémů
- **případným nezdarem se nenechá odradit a pokračuje v hledání konečného řešení**
 - nenechá se zastavit případným neúspěchem a snaží se nalézt vhodné řešení
- **vzhledem ke svému věku je schopen z dostupných zdrojů získat potřebné informace**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže najít potřebné informace
 - využívá pomoci zkušenějších
- **dokáže využít již dříve nabyté zkušenosti**
 - čerpá ze svých zkušeností
- **je schopen prakticky posoudit, zda navrhovaná řešení jsou správná**
 - v praxi obhájí správnost řešení
- **přiměřeně svému věku využívá logické, matematické a empirické postupy**
 - přiměřeně svému věku a schopnostem dokáže logicky přemýšlet
- **učí se být zodpovědný za svá rozhodnutí**
 - je si vědom odpovědnosti za své činy
- **posuzuje a hodnotí výsledky svých činů**
 - uvědomí si důsledky svých činů
 - dokáže si je obhájit nebo se z nich poučit
- **učí se kritickému myšlení**
 - snaží se zvládnout kritické myšlení
- **o svých rozhodnutích přemýšlí a je schopen je obhájit**
 - zamýšlí se nad svými rozhodnutími a dokáže si je obhájit před druhými

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

- **učí se pozitivnímu postoji k sobě samému**
 - vytváří si schopnosti pro utváření zdravého sebehodnocení
- **učí se sebeovládání**
 - učí se zvládat vlastní emoce

- **aktivně se zapojuje do práce ve skupině**
 - zastává zodpovědně svoji roli ve skupině
- **podílí se na vytváření pravidel skupinové práce**
 - uvědomuje si důležitost dodržování určitých pravidel ve skupině
 - postupně sestavuje pravidla pro společnou činnost a zároveň je schopen je i respektovat
- **uplatňuje své poznatky k dosažení co nejlepšího výsledku společné práce**
 - aktivně napomáhá k vytváření co nejlepších výsledků týmové práce
- **navozuje příjemnou atmosféru v kolektivu**
 - svým jednáním a chováním se snaží vytvářet přátelskou atmosféru
- **dodržuje zásady slušného chování v mezilidských vztazích**
 - udržuje pracovní atmosféru ve skupině a uplatňuje v ní zásady slušného chování
- **je schopen poskytnout pomoc a požádat o ni**
 - v případě potřeby pomůže nebo je schopen o pomoc požádat
- **zapojuje se do diskuse**
 - účastní se diskuse
- **učí se spolupracovat**
 - uvědomuje si pozitiva spolupráce
- **respektuje názory ostatních a čerpá z nich poučení**
 - vnímá názory druhých a snaží se je použít pro vlastní sebezdokonalování

KOMPETENCE PRACOVNÍ

- **řeší problémové situace k rozvoji podnikatelského myšlení**
 - uvědomuje si pozitiva i negativa podnikatelské činnosti
- **chápe základní rysy podnikání**
 - orientuje se v základních rysech podnikání

KOMPETENCE K UČENÍ

- **naplňuje a zorganizuje si dílčí kroky k dosažení vytyčeného cíle**
 - v bodech si připraví postup vedoucí k dosažení úkolů
 - je schopen vytvořit si osnovu
 - předem se seznámí s možnostmi dosažení cílů
- **rozliší slovně i graficky důležité od méně důležitého**
 - přiměřeně věku zvládne udělat výpisky, výtah z textu
 - vhodně graficky zdůrazní nejdůležitější informace (podtržením, barevně,...)
 - vybere nejdůležitější informace z mluveného projevu
 - vlastními slovy shrne nejdůležitější informace
- **seznámí se s užívanými znaky, termíny a symboly**
 - postupně se seznamuje s běžně užívanými znaky, termíny a symboly v jednotlivých předmětech
- **vhodně je aplikuje v praxi**
 - dokáže je využít v úlohách a v praxi
- **vyhledává v různých pramenech potřebné informace**
 - najde potřebné informace v různých informačních zdrojích (internet, encyklopedie, výukové programy, odborné časopisy, učebnice,...)
- **využívá je efektivně v další práci**
 - dokáže uplatnit získané informace v další činnosti
 - porovnává vhodnost použití informací z různých zdrojů

- **vyhledané informace třídí dle důležitosti a je schopen je logicky propojit**
 - samostatně nebo ve spolupráci s ostatními spolužáky dokáže informace roztrždit a seřadit podle důležitosti a využitelnosti
 - vytvoří z nich souvislý text
- **pokouší se motivovat sám sebe k dalšímu vzdělávání**
 - zhodnotí význam dalšího vzdělávání pro svůj vlastní rozvoj
 - pokusí se stanovit si svůj cíl
- **využívá závěry své práce v praxi**
 - teorii aplikuje v praktických úlohách (pokusech)
 - porovnává souvislosti výsledků své školní práce v různých oblastech
- **uvědomí si vlastní vývoj a nedostatky**
 - dokáže rozeznat vlastní pokrok
 - pokusí se zvážit své nedostatky a najít cestu k jejich odstranění
- **hledá další cesty k osobnímu rozvoji**
 - uvědomuje si rezervy, které má
- **komplexně pohlíží na problém**
 - vytváří si komplexní pohled na přírodní, společenské a kulturní jevy
- **uvědomuje si věci v širších souvislostech**
 - pokouší se dát získané informace do souvislostí s ostatními obory
 - používá dříve naučenou látku (pojmy, pravidla) při zpracování nového učiva
- **uvědomuje si použitelnost získaných informací v praktickém životě**
 - zamýšlí se nad možností využití získaných informací v praxi
- **využívá získané poznatky**
 - snaží se závěry své práce využít v praxi

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

- **osvojuje si zásady diskuse**
 - učí se zásadám, které je nutno dodržovat při diskusi
- **snaží se obhájit svůj názor na základě vhodných argumentů**
 - svými názory a argumenty ovlivňuje pozitivně průběh diskuse
 - pokouší se své názory zdůvodnit
- **osvojené komunikativní dovednosti používá k vytváření vztahů**
 - díky svému komunikačnímu umu dokáže navázat vztah
 - získané dovednosti se snaží používat k budování pozitivních vztahů
- **získané dovednosti aplikuje v běžném životě**
 - získané dovednosti zhodnotí v běžném životě
- **orientuje se v různých informačních zdrojích**
 - vyhledává informace z různých zdrojů
 - používá i nové zdroje informací a učí se s nimi pracovat
- **vhodně reaguje na různé komunikační prostředky**
 - vnímá běžně užívaná gesta a signály
 - adekvátně na ně reaguje
- **komunikační prostředky využívá ke svému dalšímu rozvoji**
 - svůj osobnostní růst podporuje využíváním různých komunikačních prostředků
- **pracuje s internetem**
 - zvládá práci s internetem
- **získané informace z různých zdrojů užívá ke komunikaci s okolním světem**
 - na základě získaných informací komunikuje s okolím

- **je schopen naslouchat a porozumět druhým**
 - dokáže vyslechnout ostatní
 - je schopen empatie
- **adekvátně reaguje**
 - jeho reakce na projevy ostatních jsou adekvátní a přiměřené věku
- **pokouší se logicky formulovat a vyjádřit své myšlenky**
 - řadí a vyjadřuje své myšlenky, ústně i písemně
 -
- **snaží se o výstižný, kultivovaný a souvislý projev**
 - volí vhodné výrazy
 - snaží se souvisle a kultivovaně vyjadřovat

KOMPETENCE OBČANSKÉ

- **uvědomuje si důležitost a význam zákonů a společenských norem**
 - rozeznává základní principy právního systému i společenských norem, svá práva i povinnosti z nich vyplývající
- **orientuje se ve svých právech a povinnostech**
 - vysvětlí význam zákonů a společenských norem pro život ve společnosti
 - dodržuje školní řád
- **je schopen přijímat názory druhých**
 - chápe důležitost tolerance a pochopení
 - uznává právo ostatních na vlastní názor
- **učí se empatii**
 - vytváří si schopnost vcítit se
- **adekvátně reaguje na danou situaci**
 - přiměřeně věku vhodně posoudí danou situaci
- **je schopen podle svých možností poskytnout pomoc**
 - v rámci svých možností se pokusí pomoci
- **zodpovědně řeší krizové situace**
 - navrhne řešení krizové situace
 - zná důležitá telefonní čísla
 - přiměřeně věku zvládá krizové situace
 - podle svých možností poskytne první pomoc
- **staví se negativně k hrubému zacházení vůči sobě i ostatním**
 - vystupuje proti jakékoliv formě násilí
 - zastává se slabších spolužáků
 - odmítá hrubé jednání
- **vhodným způsobem čelí fyzickému i psychickému násilí**
 - dokáže se bránit násilí namířenému nejen proti sobě, ale i proti ostatním
 - uvědomuje si postupy, kterými je třeba řešit případné fyzické či psychické násilí
- **uvědomuje si důležitost našich tradic a kulturního i historického dědictví**
 - vnímá pozitivně kulturu a tradice
 - chápe hodnotu tradic a kulturního i historického dědictví našeho národa
- **má kladný vztah k umění**
 - vytváří si pozitivní přístup k umění
- **orientuje se v základních ekologických a environmentálních problémech**
 - uvědomuje si současné ekologické a environmentální problémy a důležitost jejich řešení

- **přispívá k ochraně životního prostředí**
 - chrání životní prostředí
- **aktivně se zúčastňuje kulturních akcí**
 - zapojuje se do společenského života
 - účastní se různých kulturních akcí odpovídajícím jeho věku
- **aktivně se zapojuje do sportovních akcí**
 - zapojuje se do sportovního života
 - účastní se různých sportovních akcí odpovídajícím jeho věku

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI	
výstupy	učivo
• uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích <u>Školní výstupy</u> Žák: - zvládá základní zásady slušného chování - umí řešit konflikty vhodným způsobem • objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám <u>Školní výstupy</u> Žák: - učí se rozpoznávat postavení lidí ve společnosti - pokouší se orientovat v různých lidských projevech a vybírat kladné	Občanský život Komunikace mezi lidmi Řešení konfliktů
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občan, občanská společnost a stát MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Kulturní difference, Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita, Princip sociálního smíru a solidarity MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Fungování a vliv médií ve společnosti OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Mezilidské vztahy VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané	
přesahy	
Do: OV (9. ročník): Mezinárodní vztahy, globální svět, RV (8. ročník): V partě a mezi přáteli TV (7. ročník): Sportovní hry, TV (7. ročník): Turistika a pobyt v přírodě Z: PČ (6. ročník): Úprava stolu a stolování, PČ (7. ročník): Úprava stolu a stolování, RV (7. ročník): Komunikace a společenské chování, RV (8. ročník): V partě a mezi přáteli	

ČLOVĚK JAKO JEDINEC	
výstupy	učivo
posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvědomí si důležitost vlivu osobních vlastností na své životní cíle a plány - učí se ovládat svou vůli	Psychické procesy a stavy Sebepoznání Osobní vlastnosti a rozvoj Vůle
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Fungování a vliv médií ve společnosti Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Komunikace, Kooperace a kompetice	
přesahy	
Do: M (8. ročník): Statistika, M (9. ročník): Opakování a upevnění učiva z nižších ročníků M (9. ročník): Finanční matematika Z: VL (5. ročník): Lidé kolem nás, PČ (9. ročník): Rovnost příležitostí na trhu práce	
STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ	
výstupy	učivo
vysvětlí, jakou funkci plní banky a které občanům nabízejí <u>Školní výstupy</u> Žák: - seznámí se s funkcemi bank a jejich službami rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků ze státního rozpočtu <u>Školní výstupy</u> Žák: - vysvětlí, co je státní rozpočet, vyjmenuje zdroje státu	Ekonomika, zásahy státu do ekonomiky normativní a pozitivní ekonomie, řízená a tržní ekonomika, tvorba ceny, inflace, podstata fungování trhu; Státní rozpočet – zdroje příjmů Daně v daňové soustavě ČR Sociální politika státu Druhy pojištění, povinné pojištění Pomoc potřebným Peněžní ústavy, Česká národní banka, bankovní služby, úrok, úvěr Možnosti podnikání v ČR Výhody a nevýhody zaměstnání a podnikání

• sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti <u>Školní výstupy</u> Žák: - uvědomuje si některá rizika hospodaření s penězi a doloží je příklady z tisku - zformuluje vlastní způsoby zacházení s penězi a zamyslí se nad klady a zápory • rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků ze státního rozpočtu <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje zdroje příjmů státu a doloží je příklady - seznámí se s příklady dávek a příspěvků • na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu, objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny, na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH, popíše vliv inflace na hodnotu peněz <u>Školní výstupy</u> Žák: - pokusí se vysvětlit pojem trh, kupní síla atd. - objasní podstatu tržního hospodářství na příkladech chování kupujících a prodávajících	
pokrytí průřezových témat	
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování MEDIÁLNÍ VÝCHOVA Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Fungování a vliv médií ve společnosti Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu	

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Komunikace, Kooperace a kompetice	
přesahy	
Do: M (8. ročník): Statistika, M (9. ročník): Opakování a upevnění učiva z nižších ročníků M (9. ročník): Finanční matematika Z: VL (5. ročník): Lidé kolem nás, PČ (9. ročník): Rovnost příležitostí na trhu práce	
MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT	
výstupy	učivo
popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování <u>Školní výstupy</u> Žák: - posoudí vliv začlenění ČR do EU na občany - uvědomí si práva občanů ČR v rámci EU - uvede možné způsoby jejich uplatňování uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky <u>Školní výstupy</u> Žák: - vyjmenuje některé současné globální problémy - formuluje vlastní možnosti, jak ovlivnit globální problémy - posoudí jejich hlavní příčiny a zejména možné důsledky pro lidstvo objasní souvislosti globálních a lokálních problémů <u>Školní výstupy</u> Žák: - porovná globální a lokální problémy	Evropská integrace – význam EU a její vztah k ČR Globalizace - projevy, Významné globální problémy
pokrytí průřezových témat	
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA Lidské vztahy OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA Rozvoj schopností poznávání, Kreativita, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy, Komunikace, Kooperace a kompetice VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH Evropa a svět nás zajímají, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA Lidské aktivity a problémy životního prostředí, Vztah člověka k prostředí	

přesahy	
Do:	D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí
Z:	OV (7. ročník): Člověk ve společnosti, Z (8. ročník): Společenské a hospodářské prostředí
	Z (9. ročník): Společenské a hospodářské prostředí, D (9. ročník): Svět v 2. polovině 20. století, D (9. ročník): První a druhá světová válka, D (9. ročník): Svět mezi válkami

III. cyklus

Člověk jako osobnost	✓ Duševní vlastnosti osobnosti, potřeby, zájmy, hodnoty, autoevaluace ✓ Pocity, city, jejich rozdělení, jak je ovládat ✓ Zvládání náročných životních situací ✓ Smysly, paměť ✓ Životní styl – v minulosti a dnes, zdravý životní styl, závislosti ✓ Osobnosti ČR – hudba, literatura, věda, sport
Člověk mezi lidmi	✓ Společenská skupina – všichni jsme lidé, ale jsme různí ✓ Vztahy mezi lidmi – autorita, solidarita, altruismus x egoismus ✓ Konflikt – jeho fáze, řešení, jednání v konfliktních situacích
Člověk, láska, manželství	✓ Láska – zamilovanost x láska ✓ Sex – heterosexuality, homosexualita, sexuální identita ✓ Manželství – založení rodiny, neshody v manželství, rozvod ✓ Vznik lidského života – jak vzniká život, těhotenství, náhradní výchova ✓ Antikoncepce ✓ Nebezpečí sexuálního života – pohlavní choroby, příznaky, zodpovědná sex
Člověk ve státě	✓ Stát – jeho funkce, typy – dle formy vlády, dle způsobu vlády, dle státního uspořádání ✓ Demokracie – vysvětlení pojmu, volby v ČR, politické strany ✓ Ústava ČR – funkce ústavy, její obsah ✓ Právní řád ČR – právo a morálka, právní vztahy a normy, právní řád, odvětví ✓ Právní jednání, smlouva, práva spotřebitele ✓ Protiprávní jednání – přestupek x trestný čin, orgány právní ochrany, kriminalita, kriminalita dětí a mladistvých, korupce, porušování pravidel silničního provozu

IV. cyklus

Náboženství	✓ Náboženství a náboženská tolerance ✓ Náboženství – Judaismus, Křesťanství, Islám, Hinduismus, Buddhismus, náboženská hnutí ✓ Extremismus a fanatismus
Budoucnost – volba povolání	✓ Volba povolání ✓ Střední škola s maturitou x učební obor – klady a zápory ✓ Nástup do zaměstnání
Finanční gramotnost	✓ Peníze ✓ Hospodaření domácnosti ✓ Trh výrobků a služeb - Úvěry, úspory, úroky
Národní hospodářství	✓ Struktura národního hospodářství ✓ Ukazatele národního hospodářství ✓ Hospodářská politika státu ✓ Státní rozpočet ✓ Daně
Mezinárodní spolupráce	✓ Evropská integrace – Rada Evropy, ESÚO, EHS, ES ✓ Evropská unie ✓ Globalizace